

Непотріб

Минув день з поховання. Беріт відчинила двері, що вели до саду, і зробила глибокий вдих. Відчувався запах землі і вогких стовбурів дерев. Пахло так, ніби в природі панувала осінь, а не весна. Напроти неї у дворі й досі лежали гілки та галузки, які знесло додолу сильним вітром під час бурі, що здійнялася минулого тижня. Але зараз вже було тихо і досі хмарно після дощу, який був пустився вночі.

Вона вийшла з будинку до сходів, зачинила двері, а потім закуталася в кофту і вмостила на самий краєчок найвищої щаблини, що вже встигла висохнути від води. Раптом з-за сараю вигулькнув кіт. Він підбіг до Беріт, тримаючи хвоста трубою, і почав тертися об її ноги. Жінка погладила його по спині.

З лип та старого всохлого в'яза, що стояв там геть білий і немовби голий без кори, лунало каркання та кректання ворон і галок, а здалеку долітав шум роботи трактора. Поза цим стояла тиша, якщо, звісно, не брати до уваги голосне муркотіння кота, що крутився коло ніг Беріт та лашився. Він був голодний, бо вже пора було снідати. Жінка гладила його та чухала під підборіддям. Один лише кіт з нею й залишився. Берт приїжджав зі Стокгольма на похорони, та на тому й усе.

Беріт самій довелося все влаштовувати. Самій – ніби вона була єдиною дитиною в сім'ї, а Берт – так, далеким двоюрідним братом. І ось він знову поїхав. Сів у свій відполірований мерседес кремового кольору рано вранці і вирушив геть.

Ні, Беріт зовсім не заздрила, справа не в тому. Справа в тому, що... Ай, він же робив усе, що міг. До того ж, вони з батьком ніколи не ладнали. Коли Берту було сімнадцять, він переїхав, а радше втік, гнаний глузуванням й уїдливіми насмішками на кшталт «піжончик», «вихваляка» і «нюня». Додому він повертався тільки на Різдво і на Пасху, а коли одружився і завів дітей, то став навідуватися ще рідше. Коли він таки приїздив до них, то завжди сам. У Беріт склалося враження, що брат соромився і боявся представити одну свою сім'ю іншій. Питання полягало лише в тому, за яку сім'ю він соромився, а за яку боявся.

А ще, звичайно, він приїздив на похорони. На похорони матері вісім років тому та й на вчорашні. Сама Беріт ніколи не була в Стокгольмі, ніколи не зустрічалася з жодною зі своїх племінниць. Вона бачила їх лише на фотографії, що стояла за склом буфету серед фотопортретів інших родичів. Її племінниці були двійнятами, схожими одна на одну як дві краплі води – кожна мала русяве волосся і носила чубчик, що м'яко спадав на лоб, маленьку кирпичку та ясні блакитні очі, якими дівчата з фото дивилися на жінку твердим, прямим поглядом. Вони виглядали ідеальними. Симетричними. Майже нереальними.

Беріт зітхнула і вирішила, що пора було приготувати ранкову каву. І погодувати кота. А потім знову вийти надвір і позгрібати усе гілляччя докупи, аби можна було вільно пересуватися ділянкою, а не плутатись у тому вітті й постійно перечіплятися об нього. Певно, його можна було би навіть спалити. Зібрати все у великий стіс і підпалити. Так вона міркувала. Але не встигла вона отямитися

від тих думок, як вже сиділа і пильно вдивлялася в пустку у дворі, що утворилася між житловим будинком і сараєм (або ж гаражем, як його вчора назвав Берт, показавшись біля дому за годину до поховання).

– Чого це в гаражі повно мотлоху? Та ще у цю пору року, коли постійно ллє як з відра. Я звик, що моя машина завжди під навісом.— Ніякий це не гараж, — відповіла Беріт. — Це сарай для зберігання всякого робочого знаряддя, і він завжди стояв тут саме для цього.

– Але це мав би бути гараж, — сказав він. — Подивися лишень на свою машину!

– Батькову машину, — зауважила жінка. — Батькову, а не мою.

– Еге ж, але тепер вона твоя.

– Наша, — виправила його Беріт. — Твоя й моя.

Однак чоловік тільки похитав головою й відповів:

– Мені від нього нічого не треба. Геть нічого. Запам'ятай це.

– Але ж якщо ми продамо будинок...

Та раптом потік її думок перервав братів сміх.

– Продати будинок? Куди ж ти тоді подінешся? Переїдеш звідси?

– А чому б і ні? — промовила вона. — Можливо, переїду до міста й житиму у квартирі.

– Ти, та у квартирі? — глузливо фиркнув Берт.

– Чого ти бісишся? — спитала жінка. — Що я тобі такого зробила?

Він не відповів, але саме в ту мить було в його очах щось таке геть незнайоме, такий собі пустий погляд, ніби він от-от пустить сльозу. Чоловік глянув униз і пхнув ногою кілька галузок, що лежали перед ним на землі.

– Хочеш, я згребу тобі увесь цей непотріб докупи? — запропонував Берт. — Можу зробити це завтра зранку до від'їзду.

– Та ні, дякую, не треба, — просто відповіла вона.

Берт же тільки знизив плечима і поглянув угору. Тоді Беріт знову подивилася на нього. Здавалося, ніби Берт опанував себе й до нього повернувся його звичайний вигляд. Чоловік зберігав його протягом всієї церемонії поховання та після неї на поминальному обіді з кількома родичами та друзями, що відбувся в будівлі церкви. Так само звичайно він поведився і тоді, коли вони вдвох сиділи ввечері одне напроти одного за кухонним столом і при світлі лампи їли оселедець з картоплею. Це єдине, що було вдома, адже вона просто не встигла (ба радше не спромоглася) купити ще чогось смачненького. Отож вони сиділи там у повній тиші. Хіба що, шкрябали столовими приборами по тарілках, поки настінний годинник відбивав свій рівномірний ритм, а дощ бив по підвіконню. Вони сиділи на своїх звичних місцях, а обидва стільці, які раніше займали їхні батьки, пустували. Берт також виглядав так само, як і завжди. Поївши, він пішов постелити постіль у своїй старій дитячій кімнаті. Беріт же піднялася до себе в спальню і теж вклалася спати. Вже сьогодні вранці Берт прокинувся і поїхав геть у тому своєму мерседесі, якого зазвичай не торкалася і крапля дощу, а Беріт залишилася сидіти тут з котом. Землю у дворі непогано було би посипати новим прошарком дрібного гравію. Під збитими вітром гілками нічого не росло, а ґрунт місцями нагадував глинясте місиво. «Хоча, певно, треба б посіяти там траву, — міркувала жінка. — А ще оформити нову квіткову клумбу вздовж

будинку». Нині тут росли хіба що овочі на грядці за домом і липи. Звісно, стояв ще в'яз, але той вже всох, варто було б його спиляти. На ділянці не росло ані квітів, ані кущів. Після смерті матері квітів не саджали. Тоді батько викопав їх з усіма коренями й цибулинами. Спиляв кущі бузку разом з бузиною, а жимолость, що росла біля відра для сміття, безжалісно зрізав, ніби то був якийсь будяк. Він верещав і плакав, мов мала дитина, покиробив це, а Беріт лише стояла в кухні і мовчки спостерігала за ним у вікно.

Пізніше того ж дня він усе те спалив, усі квіти, кущі й цибулини. Все воно, що жило й тріпотіло, враз згоріло до тла у величезному полум'ї прямо в самому розпалі літа.

«Ну, треба таки піти приготувати каву», – вирішила Беріт. В ту саму мить, як жінка підвелася на ноги, хмари розступилися, утворивши довгу щілину, через яку на землю пробився широкий сонячний промінь. Щілина все росла й росла, і ось нарешті світло променя простягнулося над нещодавно засіяними в ряд полями, які так і блищали, ніби прочесане мокрим гребенем волосся. Світло сягнуло й далі, дійшло аж до пагорбу та узвишшя, утвореного ще за часів бронзової доби, на якому росло старе сухе дерево. Його вузлувате гілля було розчепірене проти неба, немов вугільно-чорні пальці. А дорогою вниз пагорбом рухалася маленька машина, що проїхала прямо крізь сонячний промінь. Її лобове скло на хвильку стало дзеркалом, об яке промінь відбився й ураз перетворився на сонячних зайчиків. Їх яскравість засліпила Беріт, і вона підняла руку перед обличчям, мов захисний щит. «Кіт, – думала жінка, роззявкувато проводжаючи машину (то був блакитний Гольф) поглядом, – треба погодувати kota, а ще приготувати батькові каву...»

Беріт збилася з думки. Завмерла, ніби закам'яніла. Проте одразу ж сіпнула себе, а може й здригнулася, в цьому вона не була впевнена. Знала лише, що її привів до тьми якийсь рух. Тож вона відчинила двері і дала котові прослизнути всередину, перш ніж сама переступила через поріг. Коли вона обернулася, щоб зачинити двері, то вперше не намагалася уникнути погляду в дзеркало, яке висіло прямо біля входу в передпокій. Вперше за багато років Беріт дивилася на себе в дзеркало, оглядала саму себе. Вона бачила своє праве око, що косило вгору і назовні, хоч вона й дивилася прямо перед собою й бачила у свічаді своє відображення. Бачила своє перекошене обличчя, і одразу згадала, як одного разу шкільна медсестра вимірювала його параметри за допомогою невеличкої рулетки: спочатку вона визначила відстань між кінчиком носа та куточком лівого ока, а потім відстань між кінчиком носа і куточком правого ока. Записавши в блокнот отримані дані («ліва в. – 2.5 см, права в. – 4 см»), всміхнулася дівчинці й промовила:

– Ніхто не ідеальний, так і знай. Всі люди асиметричні.

Беріт хитнула головою. Вона не зробила цього тоді, але тепер, стоячи перед дзеркалом, жінка таки мотнула головою. Десь глибоко всередині її єства раптом зазвучав голос матері, яка звично повторювала старий віршик:

– Одне вгорі, одне в пам'яті, а ти, дівча, лишайся-но в хаті.

Беріт зачинила за собою двері, і в ту саму мить хмари затягнулися знову, а блакитний Гольф прибавив швидкості.

Про авторку

«Непотріб» – це новела зі збірки «Другорядні ролі» (2002 р.) Нінні Гольмквіст. Нінні Гольмквіст (нар. 1958 р.) – визнана багатьма преміями авторка новел і романів, яка здійснила міжнародний прорив у 2006 р., випустивши роман-антиутопію «Біологічний матеріал», який було перекладено на щонайменше 9 різних мов.